

21 mei 2023, zondag Exaudi,

1e Schriftlezing: Psalm 34: 1-19

2 Schriftlezing: Johannes 17: 1-13

Gemeente van Christus, Ja, waar moeten we beginnen, zo zaten we afgelopen dinsdag ook in de meeleskring, toen we de tekst uit Johannes lazen. Zoveel verzen die vragen oproepen, waar gaat dit eigenlijk over?

Ik licht er een vers uit waar je bij het lezen van deze tekst wat bij kunt blijven haken, een vers wat denk ik meteen een belangrijke sleutel biedt tot het verstaan van dit Bijbelgedeelte. Ik heb het over vers 9, waarin Jezus zegt: 'Ik bid niet voor de wereld, maar voor de mensen die U mij hebt gegeven, omdat zij van U zijn.' Want waarom zou Jezus niet voor de wereld willen bidden, de wereld heeft Zijn gebed toch hard nodig, zou je denken. De crux is echter dat er in de Bijbel vanaf bladzijde 1 altijd met twee woorden gesproken wordt, namelijk hemel en aarde: in het begin schiep God de hemel en de aarde. Denk ook aan het Onze Vader: 'U wil geschiedde, gelijk in de hemel alsook op aarde.' In de Bijbel gaat het steeds om de beweging van de hemel naar de aarde; de hemel is er dus voor de aarde. Enerzijds is de hemel in de Bijbel een plaats van waaruit een Woord wordt gesproken dat de kringetjes kan doorbreken waarin mensen vast kunnen lopen. Zo klinkt er in de Bijbel vaak een stem uit de hemel wanneer iemand vastloopt, of op de verkeerde weg is, om hen weer in beweging te brengen, hen een andere weg te wijzen. Zo is de hemel betrokken op de aarde. Anderzijds is het in de Bijbel de bedoeling dat datgene wat in de hemel is, op aarde zichtbaar mag worden; dat de aarde leefbaar wordt, dat iets van de vrede die in de hemel bewaard wordt, op aarde zichtbaar wordt. Als voorbode van het grote visioen van Openbaring, van het nieuwe Jeruzalem dat uit de hemel op aarde neerdaalt, opdat God kan komen wonen bij Zijn mensen.

Het punt van vanochtend is dat in de Bijbel de aarde wat anders is dan de wereld. De wereld, dat is de aarde zonder de hemel. In de wereld is het Bijbelse spreken in twee woorden losgelaten: niet meer 'hemel en aarde', maar 'wereld', zonder de hemel als kritisch tegenover. Kosmos staat er in het Grieks, wereld. Bij Johannes is de kosmos de machtwereld die God heeft verduisterd en de mens heeft ontlusterd. En wat blijft er dan over? Een voor de leerlingen vijandige wereld, en daarom bidt Hij voor hen. En een wereld waarin het Bijbelse visioen van recht en gerechtigheid, van de laatsten die de eerste worden, verduisterd raakt. De gevolgen daarvan zien we al eeuwen lang, tot op de dag van vandaag. Iets daarvan wordt benoemd in een ander wonderlijk gedeelte uit de tekst van vandaag, uit vers 12, daar gaat het over degene die al verloren was, omdat de Schrift in vervulling moest gaan. Letterlijk staat er in de tekst zoets als 'zoon van de verlorenheid' of 'zoon van de vernietiging'¹. Met het oog op de a.s. overlevering van Jezus in hoofdstuk 18 lijkt hier naar Judas te worden verwezen. Maar het is vooral ook een beeld van de wereld, van de aarde zonder het perspectief van de hemel. Dan heerst er het recht van de sterkste, wordt het al gauw ieder voor zich. Het is de wereld van een klimaatcrisis die vooral de meest kwetsbaren treft. Het is ook een wereld van vijandschap en geweld jegens een ieder die anders is. Afgelopen week was ik aanwezig bij de

¹ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας; Naarden Bijbel: 'zoon der verlorenheid'.

IDAHOBIT-viering in Amare in het kader van de internationale dag tegen haat op grond van seksuele oriëntatie en genderidentiteit. Het trof mij hoe vrijwel iedereen daar aanwezig wel ervaring had met bedreigende en intimiderende situaties, simpelweg op grond van bijvoorbeeld hun seksuele oriëntatie. Ik fietste naar huis en dacht: haat op grond van het anders-zijn van de ander, *dat* is de wereld, de aarde zonder hemel. De wereld waar het 'wondermooi zoals U de mens gemaakt hebt' uit Psalm 139, niet meer klinkt, niet meer gekend wordt. Dan wordt het anders-zijn van mensen kennelijk als een grote bedreiging ervaren, in plaats van een teken van een veelkleurig geschapen werkelijkheid.

Nee, Jezus bidt niet voor de wereld, voor die aarde zonder de hemel, maar voor de mensen die de Vader Hem gegeven heeft, zo lezen wij. En Jezus bidt voor hen in deze context; Hij bidt voor de leerlingen die in deze wereld achterblijven. Ik ga naar U toe, zo zegt Jezus, een verwijzing naar Zijn Hemelvaart, maar zij blijven achter, in deze wereld, waar het visioen van de betrokkenheid van de hemel op de aarde zo versluierd is geraakt. 'Bewaar hen door uw Naam', bidt Jezus. Heel ontroerend eigenlijk. Bewaar hen, Uw kwetsbare gemeente hier in deze wereld, bewaar hen door Uw Naam. In Exodus 3 leren we wat die Naam inhoudt, waar die Naam voor staat: 'Ik zal er zijn', 'Ik ben erbij'. Zijn Naam is een belofte, een perspectief van hoop, voor Zijn mensen in de wereld. Zo gaat dat vanaf de eerste bladzijde in de Bijbel. Vanaf den beginne geeft God bemoediging mee voor onderweg. Adam en Eva worden gekleed, Noach en de zijnen krijgen de regenboog, en ons is het gebed en het woord van Christus gegeven voor de tussentijd waarin wij leven. Een tussentijd waarin de troostende Geest van God met ons meegaat, zo zullen wij volgende week met Pinksteren vieren.

Als gemeente van Christus mogen wij gaan in dat spoor van troost en bemoediging. Daarbij zijn wij geroepen om als het ware een contrastgemeenschap te zijn, zoals de theoloog Stanley Hauerwas het noemt; een gemeenschap in de dienst van Gods Geest. Die gemeenschap is als het ware in de wereld, maar niet van de wereld. De gemeente van Christus houdt namelijk het getuigenis van de eenheid van hemel en aarde overeind; over de aarde die nooit zonder de hemel is, over de hemel als kritisch tegenover van de aarde. En van daaruit staat zij keer op keer op voor mensen die in knel komen, komt zij op voor recht en gerechtigheid; dat alles met de bedoeling dat er in deze wereld maar iets van die hemel zichtbaar en merkbaar mag worden, hoe onvolmaakt en kwetsbaar ook.

In *die* zin is Jezus' gebed voor Zijn leerlingen indirect ook een gebed voor de wereld, waarin de gemeente van Christus als het zout voor de aarde zich niet terugtrekt uit de wereld maar juist fundamenteel betrokken is op de wereld, en daarin keer op keer iets van het perspectief van de hemel zichtbaar wil maken. Denk aan de uitzending aan het einde van deze dienst; we worden als Zijn getuigen weer de wereld ingezonden, als het goed is zal dat dan ook merkbaar zijn in de wereld, voor de mensen om ons heen.

Jezus eindigt Zijn gebed voor de leerlingen met de vreugde. Heel ontroerend eigenlijk... 'Nu kom Ik naar U toe, en Ik zeg dit terwijl Ik nog in de wereld ben, opdat zij vervuld worden van mijn vreugde', zo zegt Jezus. Zo eindigt Jezus Zijn gebed voor de leerlingen met het grote perspectief van de vreugde. Het is ook het perspectief van Psalm 34. Wie naar de Heer opzien,

stralen van vreugde, zo staat er. Dat klinkt natuurlijk mooi, maar ook in deze psalm klinkt iets door van de wereld, van de aarde zonder de hemel. Het gaat in vers 19 over gebroken mensen, over mensen die zwaar worden getroffen. Letterlijk staat er 'gebrokenen van hart'. Maar daarvan wordt gezegd: hen is de Heer nabij. 'De Heer is de gebrokenen van hart nabij', zo staat er. In een wereld vol gebrokenheid, ontfermt de Heer zich over wie gebroken is, wie getroffen wordt door onheil of verdriet, wie in de knel komt. Zoals dat in Zijn naam besloten ligt: 'Ik ben erbij' oftewel, 'ik ga met je mee, waar de weg je ook brengt'. Dat is het perspectief waarmee Jezus eindigt in zijn gebed voor zijn leerlingen: het perspectief van de vreugde, de vreugde om de belofte van de Vader dat Hij ons nabij is, door alles heen, in de pieken en de dalen van het leven. Dat ook wij mogen weten:

Al heeft Hij ons verlaten,
Hij laat ons nooit alleen.
Wat wij in Hem bezaten,
is altijd om ons heen,
als zonlicht om de bloemen,
een moeder om haar kind,
teveel om op te noemen,
zijn wij door Hem bemind²

Amen

² Lied 663 vers 1 uit het Liedboek (2013)